

Карий В. В.
*доктор філософії, викладач кафедри
кримінального права та процесу,
Західноукраїнський національний
університет*

ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШНИКА

Формування індивіда-неповнолітнього кримінального правопорушника є складним процесом, і на нього можуть впливати різні психологічні фактори, серед яких можна виділити:

- Соціальне середовище: соціальне оточення впливає на формування молодих правопорушників. Якщо дитина перебуває в середовищі з високим рівнем кримінальності або негативними ролевими моделями (наприклад, батьки, які скоюють злочини), це може підштовхнути її до злочинності.
- Сімейні фактори: роль сім'ї у формуванні правопорушницької поведінки не може бути недооцінена. Сімейна дисфункція, насильство в родині, недостатнє виховання та відсутність підтримки можуть впливати на дитину і призвести до її кримінальної активності. У період статевого дозрівання, завдяки бездоглядності, відсутності належного статевого виховання та безкультурної атмосфери дорослих, насиченою еротизмом, може сформуватися підліткова гіперсексуальність, що веде до раннього початку статевого життя, невпорядкованих сексуальних контактів, транзиторного підліткового гомосексуалізму, фроттеризму, ексгібіціонізму, педофілії, садизму і мазохізму, вчиненню злочинів на цьому ґрунті.
- Індивідуальні психологічні фактори: особистість, психічні розлади, низька самоконтроль, низька самооцінка та проблеми з вираженням емоцій можуть сприяти кримінальному поведінці підлітка. Відзначається чимало випадків відставання підлітків у психічному розвитку.
- Психосоціальний стрес: деякі молоді люди вступають у кримінальну діяльність як спосіб впоратися з психосоціальним стресом. Наприклад, вони можуть втрачати сприйняття контролю над своїм життям і обрати кримінальний шлях як спосіб відчувати контроль.
- Залученість до групи: приналежність до девіантних груп ровесників або банд може сприяти формуванню кримінальної поведінки. Груповий тиск і бажання належати можуть привести до участі в злочинних діях.
- Економічні умови: стримані можливості для здобуття освіти та працевлаштування, особливо в маргіналізованих громадах, можуть змушувати молодих людей шукати засоби існування у кримінальній сфері.
- Психологічна реакція на покарання: деякі молоді люди можуть бути менш схильними до покарання або мати низький страх перед ним. Це може сприяти кримінальній активності через відсутність обережності.
- Залежність від психоактивних речовин: використання або залежність від наркотиків і алкоголю може підштовхнути молодих людей до

злочинності, оскільки це може зменшити їхній суджений контроль і раціональне рішення.

- Емоційна травма: психологічна травма, така як жертви насильства або згвалтування, може сприяти кримінальному поведінці через збільшену агресію та негативні емоції.

Слід згадати про таку психологічну особливість підлітків, як «гедоністичний ризик» (особливий прийом психологічного впливу на сферу потреб, при якому актуалізація потреб досягається шляхом створення небезпечних, загрозливих їх задоволенню ситуацій, причому загроза створюється самим суб'єктом, і він сам здійснює небезпечні вчинки, ставить себе в небезпечне становище) [1, с. 1077-1079].

Наявність тривоги, примари свого існування, несвідоме відчуття його швидкоплинності та страх перед небуттям є основними рисами особистості, які опосередковано відрізняють злочинців від не-злочинців. Саме ці риси виступають первинними і безпосередніми причинами злочинної поведінки. Іншими словами, тривожні молоді люди вчиняють правопорушення для того, щоб зберегти прийнятне для них уявлення про себе, своє місце у світі, почуття власної гідності, своє біологічне та соціальне існування [2, с. 385-387].

Слід зауважити, що індивідуальні фактори можуть по-різному впливати на кожного індивіда, і важливо розуміти, що це не завжди призводить до кримінальної поведінки. Кожен випадок є унікальним і включає в себе різноманітні фактори.

Соціальне середовище є одним з ключових факторів у формуванні індивіда-неповнолітнього кримінального правопорушника. Нижче розглянемо цей фактор більш детально:

- Родинна ситуація: сім'я є першим і одним з найважливіших соціальних оточень для дитини. Дитина вивчає цінності, норми і навички в сімейному оточенні. Якщо сім'я характеризується насильством, зловживанням, відсутністю підтримки або негативними ролевими моделями, це може значно підвищити ризик кримінальної поведінки дитини.

- Підтримка і контроль батьків: Недостатній контроль батьків та недостатня підтримка можуть призвести до того, що дитина буде менше схильною до підтримання соціальних норм і правил. Батьки, які не виявляють інтерес до дітей або не надають їм необхідну підтримку, можуть сприяти формуванню кримінальної поведінки.

- Приналежність до групи ровесників: Вплив ровесників на формування поведінки є важливим. Якщо підліток потрапляє до групи ровесників, яка практикує кримінальну поведінку, це може спонукати його приєднатися до такої діяльності. По суті, підліток може копіювати та наслідувати негативні зразки своїх ровесників [3].

- Середовище в школі: Школа є важливим чинником у формуванні соціального спілкування і психоемоційної структури дня дитини. Сприятливе середовище в школі, підтримка вчителів та можливості для розвитку можуть зменшити ризик кримінальної поведінки. З іншого боку, негативні досвіди в школі, відчуття відстороненості або низька успішність можуть сприяти девіантній поведінці [4, с. 505-507].

- Економічні умови: Наявність або відсутність можливостей для нормального соціального функціонування може бути важливим чинником у

формуванні кримінальної поведінки. Молоді люди з обмеженими можливостями для освіти та працевлаштування можуть шукати альтернативні шляхи для забезпечення себе, включаючи злочинну діяльність.

Підсумовуючи слід зазначити, що психологічні фактори в формуванні індивіда неповнолітнього кримінального правопорушника включають складні аспекти особистісного розвитку, емоційну стабільність та вплив оточуючого середовища. Воєнний стан додатково надає неповнолітнім психологічного стресу, невизначеності та соціальної дезінтеграції, що може збільшувати їхню схильність до кримінальної поведінки. Дитячі травми, втрата стабільності та відсутність підтримки можуть впливати на їхнє рішення порушити закон. Розуміння цих психологічних динамік важливе для розвитку ефективних програм інтервенції та психологічної підтримки, спрямованих на запобігання кримінальній активності серед неповнолітніх під час воєнних конфліктів

ЛІТЕРАТУРА:

1. Betancourt, T. S., Borisova, I. I., Williams, T. P., Brennan, R. T., Whitfield, T. H., de la Soudiere, M., ... & Gilman, S. E. (2010). Sierra Leone's former child soldiers: A follow-up study of psychosocial adjustment and community reintegration. *Child development*, 81(4), 1077-1079.

2. Thabet, A. A., & Vostanis, P. (2015). Post-traumatic stress reactions in children of war. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41(3), 385-387.

3. American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®)*. American Psychiatric Pub.

4. Мельничок В. М. Криміналістична характеристика вікових особливостей криміногенної поведінки неповнолітніх / В. М. Мельничок // *Актуальні проблеми держави і права*. – 2009. – Вип. 47 – С. 505-507.

УДК 342.9

Мельник Т. М.

*викладач юридичних дисциплін,
старший викладач, Галицький фаховий
коледж імені В'ячеслава Чорновола*

Ярошович А. Ю.

*здобувач вищої освіти II курсу
спеціальності «Право», Галицький
фаховий коледж імені В'ячеслава Чорновола*

ГРОМАДСЬКІ ТА СУСПІЛЬНО КОРИСНІ РОБОТИ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

В сучасному суспільстві адміністративно-правова відповідальність відіграє важливу роль у забезпеченні громадського/публічного порядку, правопорядку та соціальної безпеки через збільшення випадків вчинення адміністративних правопорушень. Це пояснюється тим, що останні зазвичай не спричиняють значної шкоди для суспільства. Одним із ефективних